

Central European
Digital Media
Observatory

Dezinformačné naratívy na Slovensku

CEDMO Special Brief

September 2023

Publikované 27. septembra 2023

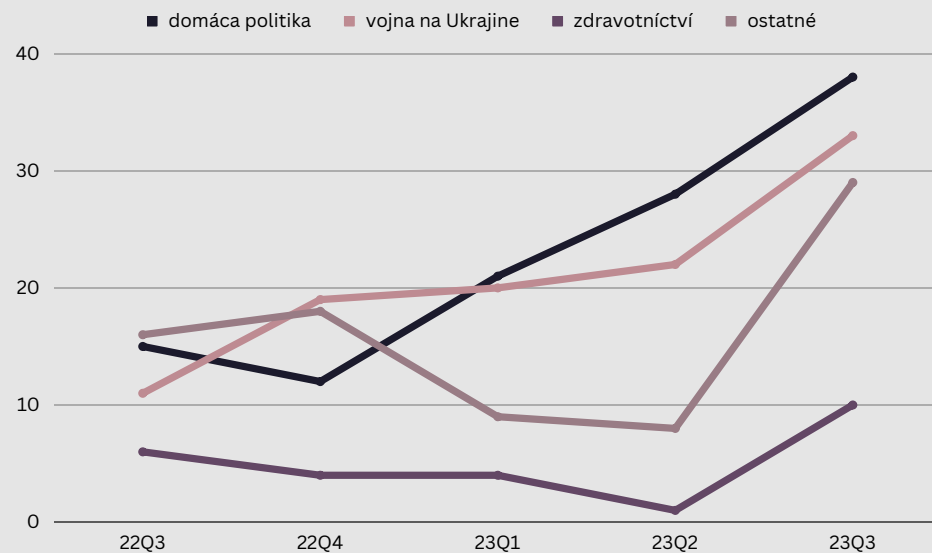
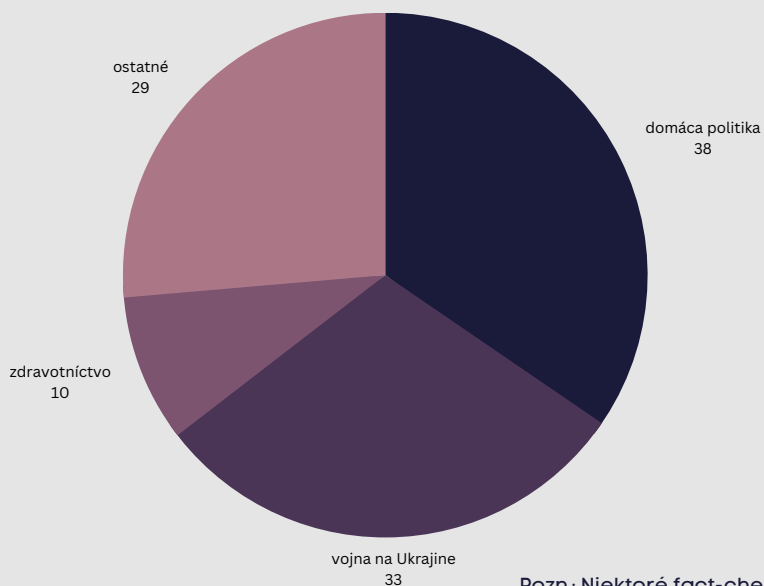
Trendy dezinformačných naratívov

Hlavné trendy a dezinformačné naratívy v treťom štvrtroku 2023

V auguste a predovšetkým v septembri 2023 začala v slovenskom online priestore dominovať téma blížiacich sa parlamentných volieb, avšak dlhodobá téma vojny na Ukrajine bola stále aktuálna, predovšetkým v spojitosti s kampaňou. Fact-checkingové organizácie v CEDMO v treťom štvrtroku publikovali spolu 110 fact-checkov v slovenčine, z ktorých sa 33 týkalo situácie na Ukrajine alebo domáceho diania súvisiaceho s Ukrajinu. 38 textov sa zameriavalo na domáciu politiku Slovenska a v 10 článkoch sa fact-checkeri venovali téme zdravotníctva.

Zastúpenie tém v fact-checkových textoch

Q3 2023

Pozn.: Niektoré fact-checky sa týkajú viacerých tém zároveň.

Hlavné naratívy na Slovensku

Útoky na Zelenského

Fact-checkingové organizácie v CEDMO sa venovali aj príspevkami týkajúcimi sa Ukrajiny a prezidenta Zelenského. Web Zem a Vek nepravdivo informoval o tom, že Zelenskyj ruší parlamentné voľby na Ukrajine predĺžením výnimočného stavu. Ako ale popisuje [Infosecurity.sk](#), ukrajinská ústava neumožňuje konanie volieb počas stanného práva. Zelenskyj ich teda svojvoľne zrušiť nemôže. Aj ďalší príspevok útočí na prezidenta Zelenského: v New Yorku sa vraj objavil plagát kritizujúci ukrajinského prezidenta, ktorý si mala nechať vyrobiť Republikánska strana. Republikáni však popreli, že si podobnú reklamu zadali, a analýza [AFP](#) ukázala, že záber bol sfaľšovaný.

Požiar na Havaji

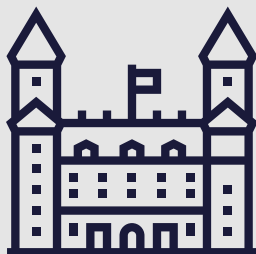
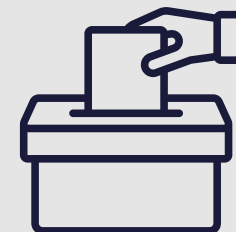
V dôsledku rozsiahleho požiaru na Havaji sa na sociálnych sieťach objavilo aj množstvo nepodložených tvrdení a konšpiračných teórií o pôvode požiaru. Fact-checkingové organizácie [Infosecurity.sk](#) a [AFP](#) sa venovali teóriám, podľa ktorých požiar spôsobili laserové zbrane, projekt HAARP, alebo ich úmyselne založili bohatí a elity. Tieto konšpiračné teórie napríklad tvrdili, že požiare mali byť spôsobené kvôli vytvoreniu priestoru na prestavbu ostrova na tzv. inteligentné 15-minútové mesto. Odborníci však poukazujú na to, že za požiarom pravdepodobne stojí kombinácia sucha, silného vetru, spadnutých elektrických vedení a ďalších prírodných aj ľudských faktorov.

Hlavné naratívy na Slovensku

Politika

Nepodložené varovania pred manipuláciou volieb

Fact-checkingové organizácie v CEDMO sa zaoberali aj spochybňovaním priebehu volieb na Slovensku. Šírili sa nepodložené tvrdenia o manipulácii referenda o vstupe do EÚ v roku 2003 aj o nedávnych komunálnych voľbách. Miroslav Heredoš, ale v minulosti napríklad aj Robert Kaliňák zopakovali 20 rokov staré špekulácie Ivana Gašparoviča o údajnej manipulácii s účasťou na referende, facebookové príspevky obviňovali spoločnosť ESET z údajného volebného podvodu. Ako vo svojich analýzach upozornil Demagog.sk, pre tieto špekulácie chýbajú dôkazy a tvrdenie o zapojení ESETu do sčítania hlasov vyvrátil aj súd.

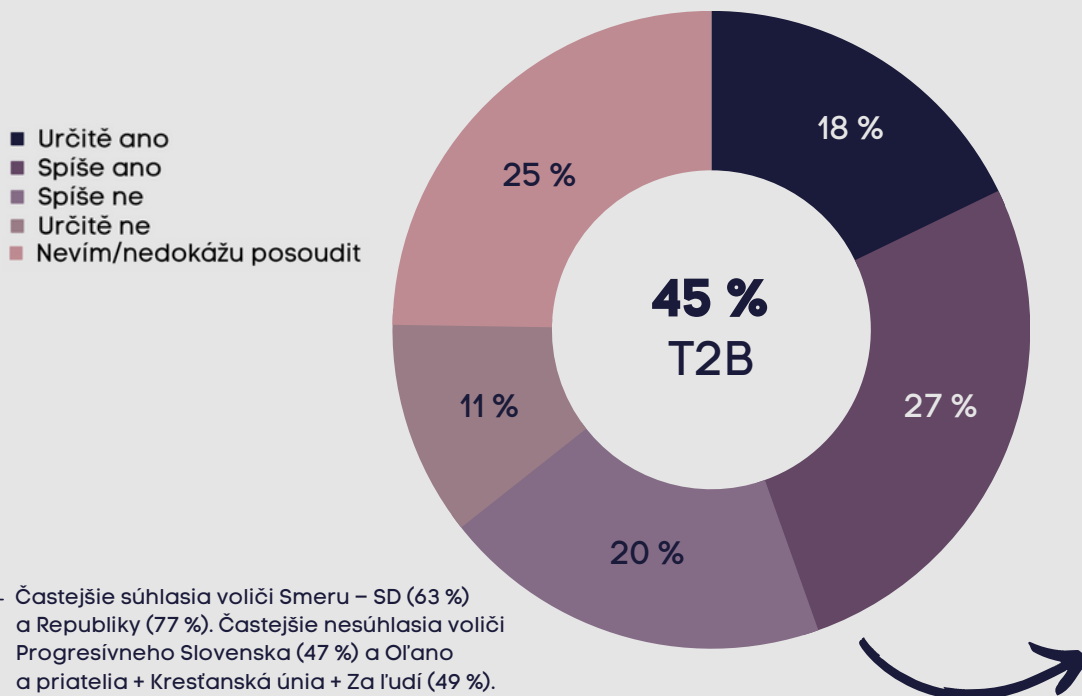
V uliciach Bratislavy

V rámci predvolebnej kampane na Slovensku sa objavilo niekoľko virálnych príspevkov na sociálnych sieťach, ktoré sa sústredili na ulice Bratislavy. Agentúra AFP vo svojom fact-checku upozornila na fiktívny predvolebný plagát, ktorý sa údajne objavil v hlavnom meste. Je na ňom vidieť predseda Smer-SD Robert Fico a požiadavka na zastavenie vyzbrojovania kyjevského režimu. Plagát ale nie je skutočný - fotografia reklamného stojanu pochádza z Kyjeva a záber Roberta Fica z nedávneho rozhovoru. Emócie vyvolalo aj virálne video zachytávajúce údajne amerických vojakov, ktorí sa mali objaviť v Bratislave. Ako ale popisuje Demagog.sk, na videu sú talianski vojaci, ktorí už od jari pôsobia na leteckej základni neďaleko Bratislavy a v meste sú ubytovaní.

Možné ovplyvnenie volieb v SR: slovenský pohľad

45 % Slovákov sa domnieva, že nadchádzajúce voľby ovplyvnia cudzie mocnosti. Šesť z desiatich ľudí, ktorí si to myslia, uvádza USA a EÚ. Tretina označuje za tajú mocnosť Nemecko a Rusko.

Otázka: Domnievate sa, že nadchádzajúce voľby (napr. do národného či Európskeho parlamentu) budú ovplyvnené zásahom cudzích mocností? Aká/aké z nasledujúcich mocností sa podľa Vášho názoru pokúsia ovplyvniť nadchádzajúce voľby (napr. do národného či Európskeho parlamentu)?

Cudzie mocnosti, ktoré sa pokúsia ovplyvniť voľby podľa ľudí, ktorí si myslia, že voľby budú ovplyvnené

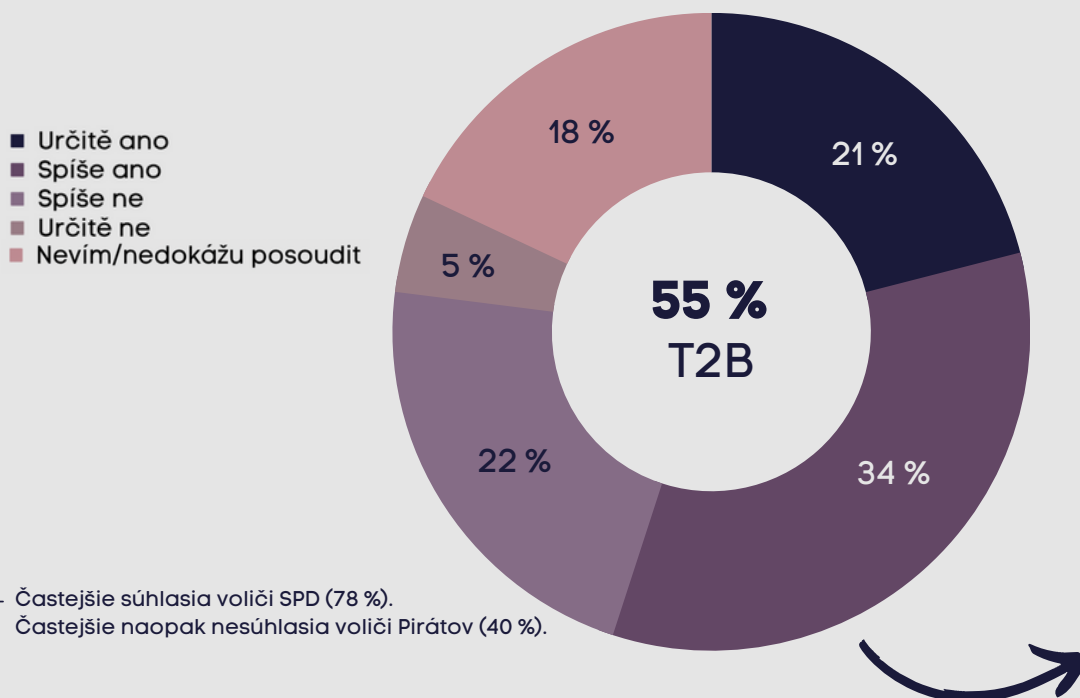
1	USA	63 %
2	EÚ	62 %
3	Nemecko	32 %
4	Rusko	32 %
5	Čína	20 %

n = 481 (ľudia, ktorí sa domnievajú, že nadchádzajúce voľby budú ovplyvnené)

Možné ovplyvnenie volieb v ČR: český pohľad

Viac ako polovica českej populácie verí, že nadchádzajúce voľby budú ovplyvnené zásahom cudzích mocností. Najčastejšie si títo ľudia myslia, že sa ich pokúsia ovplyvniť USA a EU, naopak najmenej často Čína.

Otázka: Domnievate sa, že nadchádzajúce voľby (napr. do národného či Európskeho parlamentu) budú ovplyvnené zásahom cudzích mocností? Aká/aké z nasledujúcich mocností sa podľa Vášho názoru pokúsia ovplyvniť nadchádzajúce voľby (napr. do národného či Európskeho parlamentu)?

Cudzie mocnosti, ktoré sa pokúsia ovplyvniť voľby podľa ľudí, ktorí si myslia, že voľby budú ovplyvnené

1	EÚ	64 %
2	USA	57 %
3	Rusko	47 %
4	Nemecko	40 %
5	Čína	37 %

n = 590 (ľudia, ktorí sa domnievajú, že nadchádzajúce voľby budú ovplyvnené)

Pozn.: T2B = súčet hodnôt „Určite áno“ a „Skôr áno“

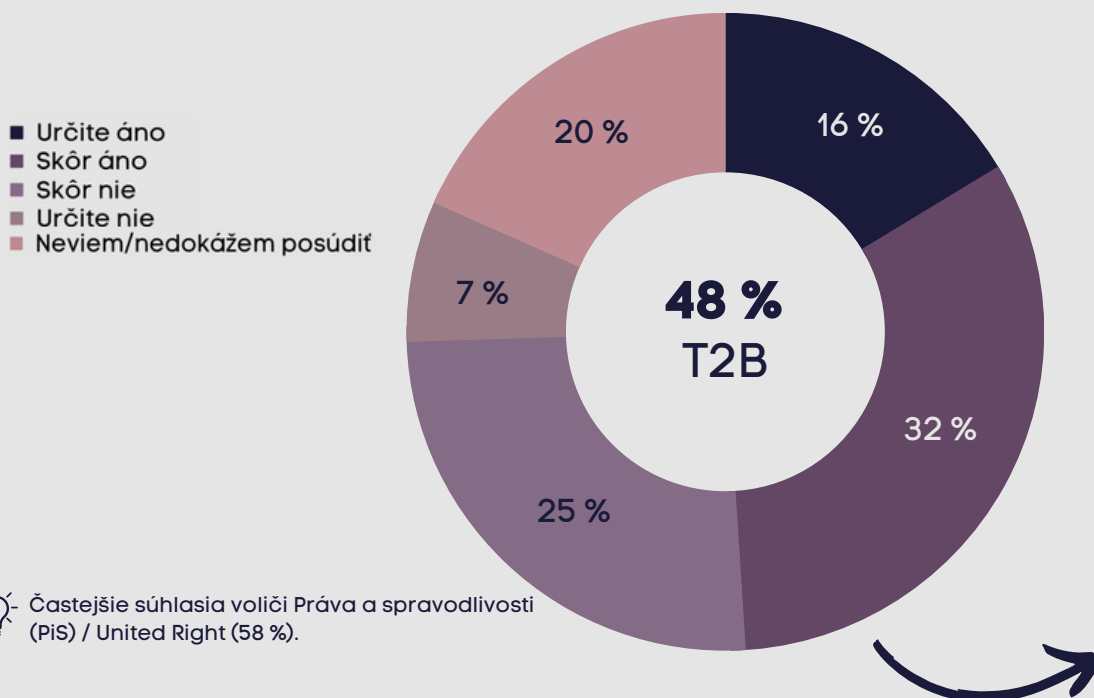
V tabuľke je zobrazený súčet hodnôt „1 - Rozhodne sa pokúsia nadchádzajúce voľby v ČR ovplyvniť“ a „2“

Báza: ČR n = 1061

Možné ovplyvnenie volieb v Poľsku: poľský pohľad

Necelá polovica Poliakov si myslí, že nasledujúce voľby ovplyvnia svojim zásahom cudzie mocnosti. Konkrétne uvádzajú, že to bude predovšetkým Rusko. Šesť z desiatich ľudí, ktorí vedia, že voľby budú ovplyvnené, si myslia, že ich ovplyvní EÚ.

Otázka: Domnievate sa, že nadchádzajúce voľby (napr. do národného či Európskeho parlamentu) budú ovplyvnené zásahom cudzích mocností? Aká/aké z nasledujúcich mocností sa podľa Vášho názoru pokúsia ovplyvniť nadchádzajúce voľby (napr. do národného či Európskeho parlamentu)?

Pozn.: T2B = súčet hodnôt „Určite áno“ a „Skôr áno“
 V tabuľke je zobrazený súčet hodnôt „1 - Rozhodne sa pokúsia nadchádzajúce voľby v PL ovplyvniť“ a „2“
 Báza: PL n = 1001

Cudzie mocnosti, ktoré sa pokúsia ovplyvniť voľby podľa ľudí, ktorí si myslia, že voľby budú ovplyvnené

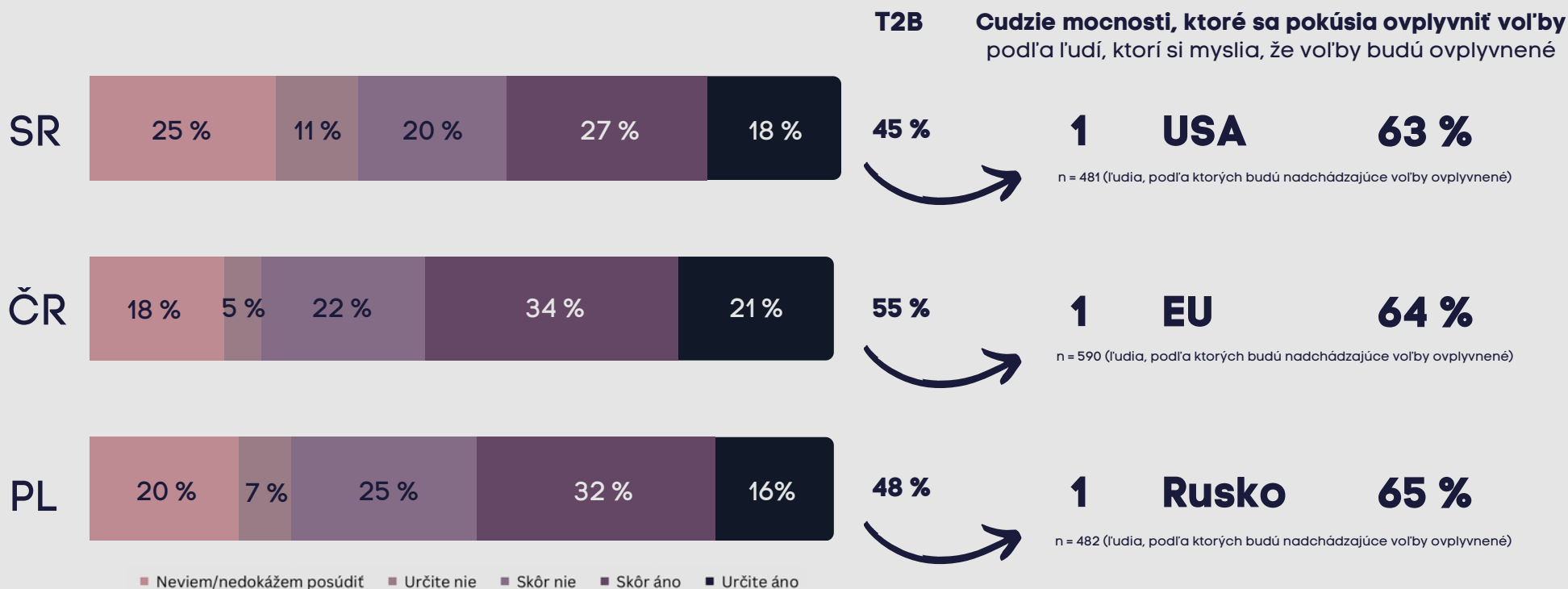
1	Rusko	65 %
2	EÚ	60 %
3	Nemecko	52 %
4	USA	42 %
5	Čína	32 %

n = 482 (ľudia, ktorí sa domnievajú, že nadchádzajúce voľby budú ovplyvnené)

Zasahovanie do volieb: stredoeurópske porovnanie

Že nadchádzajúce voľby ovplyvnia cudzie mocnosti, si myslia najčastejšie Česi, konkrétne najčastejšie uvádzajú EÚ. V Poľsku a na Slovensku si to myslí takmer polovica ľudí.

Otázka: Domnievate sa, že nadchádzajúce voľby (napr. do národného či Európskeho parlamentu) budú ovplyvnené zásahom cudzích mocností? Aká/aké z nasledujúcich mocností sa podľa Vášho názoru pokúsia ovplyvniť nadchádzajúce voľby (napr. do národného či Európskeho parlamentu)?

Pozn.: T2B = súčet hodnôt „Určite áno“ a „Skôr áno“

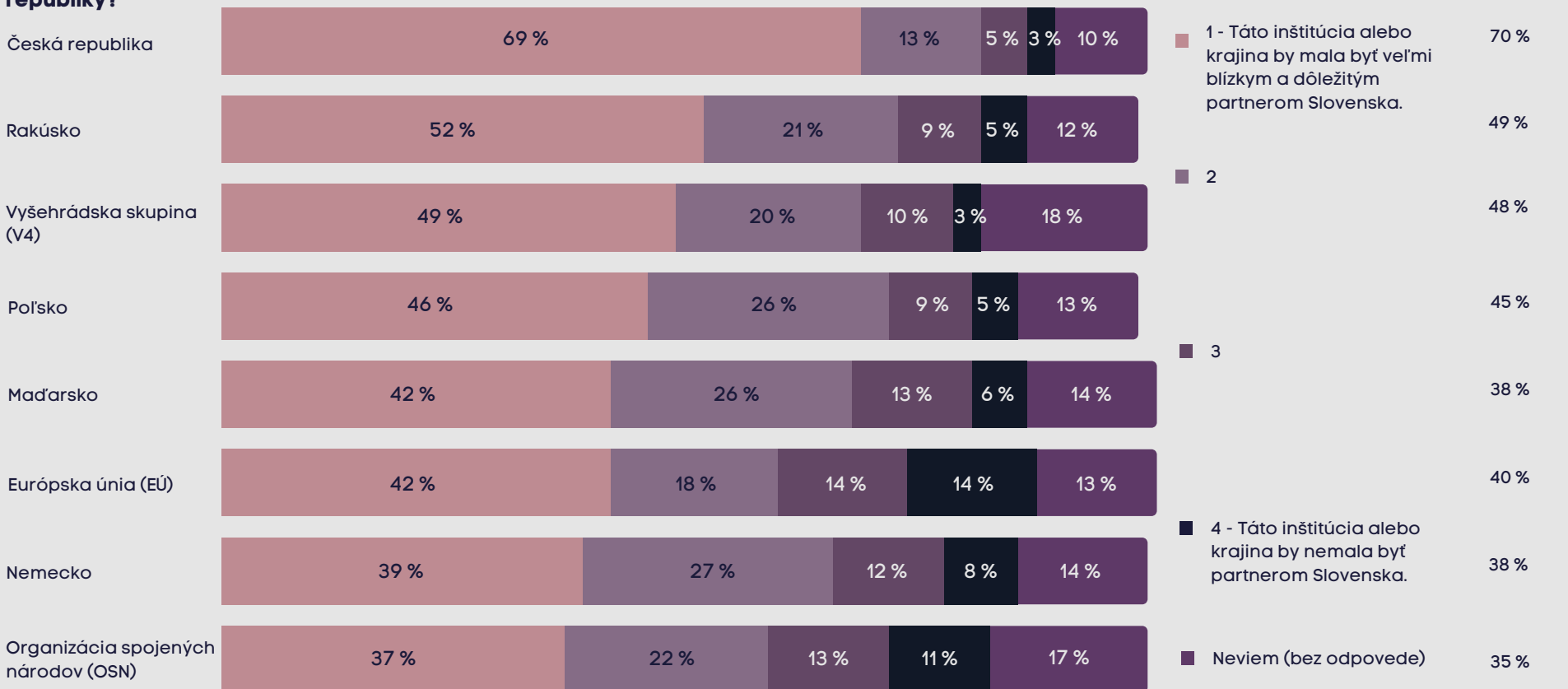
V tabuľke je zobrazený súčet hodnôt „1 - Rozhodne sa pokúsia nadchádzajúce voľby ovplyvniť“ a „2“

Báze: ČR n = 1061, SR n = 1005, PL n = 1001

Najbližší partneri: slovenský pohľad I.

Poradie krajín a inštitúcií zostáva relatívne stabilné. Slováci stále najčastejšie uvádzajú ČR ako krajinu, ktorá by mala byť veľmi blízkym a dôležitým partnerom SR. Viac ako polovica sa domnieva, že najbližším partnerom SR by malo byť Rakúsko. Pribudli 4 % ľudí, ktorí si myslia, že partnerom by malo byť Maďarsko.

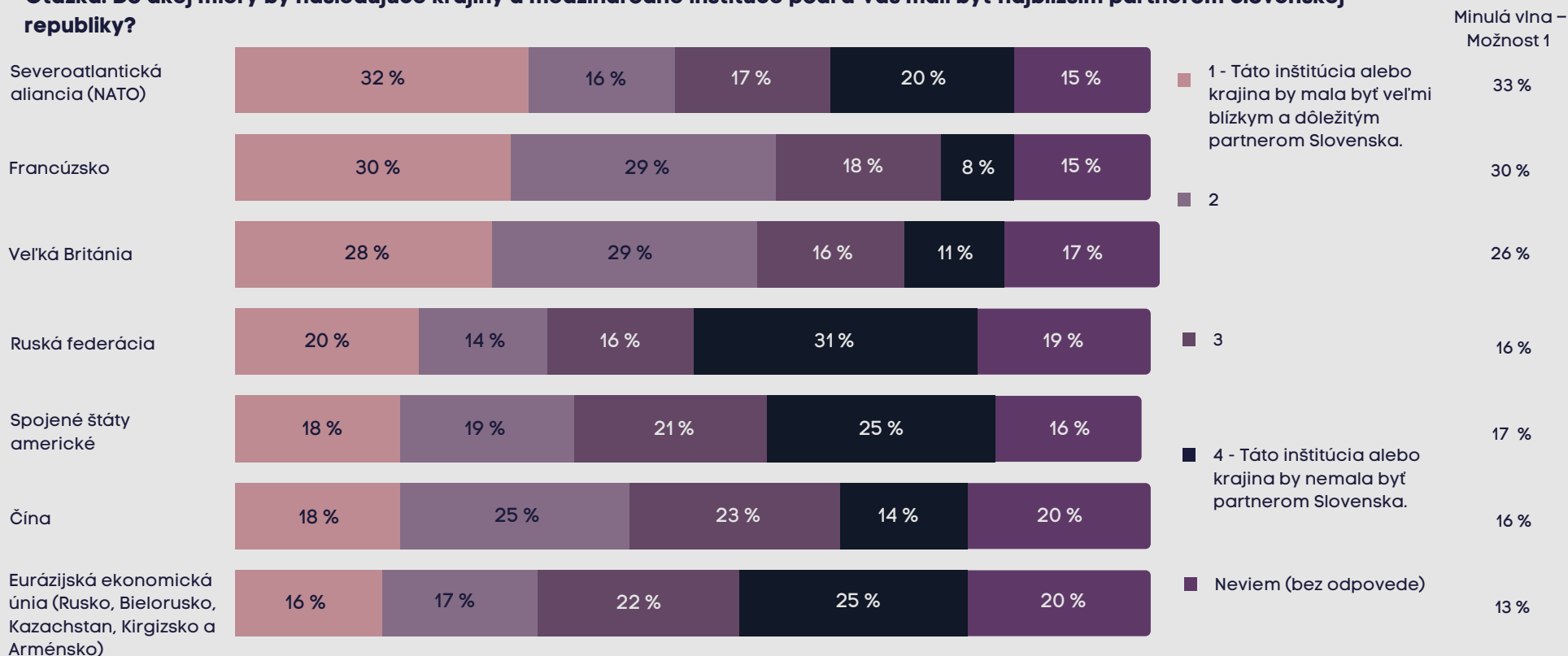
Otázka: Do akej miery by nasledujúce krajiny a medzinárodné inštitúcie podľa Vás mali byť najbližším partnerom Slovenskej republiky?

Najbližší partneri: slovenský pohľad II.

Eurázijská ekonomická únia, Čína a Spojené štáty americké sú Slovákami najmenej označované ako krajiny či inštitúcie, ktoré by mali byť partnermi SR. Necelá polovica je názoru, že by Ruská federácia nemala byť partnerom SR, oproti minulej vlne však pribudli 4 % ľudí, ktorí si myslia, že by partnerom byť mala.

Otázka: Do akej miery by nasledujúce krajiny a medzinárodné inštitúcie podľa Vás mali byť najbližším partnerom Slovenskej republiky?

Najbližší partneri: medzinárodné porovnanie

Naprieč všetkými tromi štátmi sú najmenej preferovanými štátmi alebo inštitúciami Ruská federácia, Eurázijská ekonomická únia a Čína. Česi a Slováci vidia najvhodnejšieho partnera v sebe navzájom, zatiaľčo Poliaci by najčastejšie preferovali NATO.

Otázka: Do akej miery by nasledujúce krajiny a medzinárodné inštitúcie podľa Vás mali byť najbližším partnerom Slovenskej republiky / Českej republiky / Poľska?

	Slovenská republika	Česká republika	Poľsko
Česká republika	69 %	N/A	40 %
Slovenská republika	N/A	69 %	37 %
Poľsko	46 %	47 %	N/A
Spojené štáty americké	18 %	25 %	55 %
Ruská federácia	20 %	7 %	5 %
Maďarsko	42 %	26 %	19 %
Rakúsko	52 %	49 %	29 %
Nemecko	39 %	43 %	38 %
Francúzsko	30 %	29 %	30 %
Veľká Británia	28 %	31 %	42 %
Čína	18 %	11 %	13 %
EÚ	42 %	39 %	52 %
NATO	32 %	41 %	64 %
OSN	37 %	40 %	51 %
V4	49 %	34 %	28 %
Eurázijská ekonomická únia (Rusko, Bielorusko, Kazachstan, Kirgizsko a Arménsko)	16 %	7 %	8 %

Najvyššie hodnoty

Najnižšie hodnoty

Pozn.: Zobrazené hodnoty odpovede „1 - Táto inštitúcia alebo krajina by mala byť veľmi blízkym a dôležitým partnerom Českej republiky/Slovenska/Poľska“

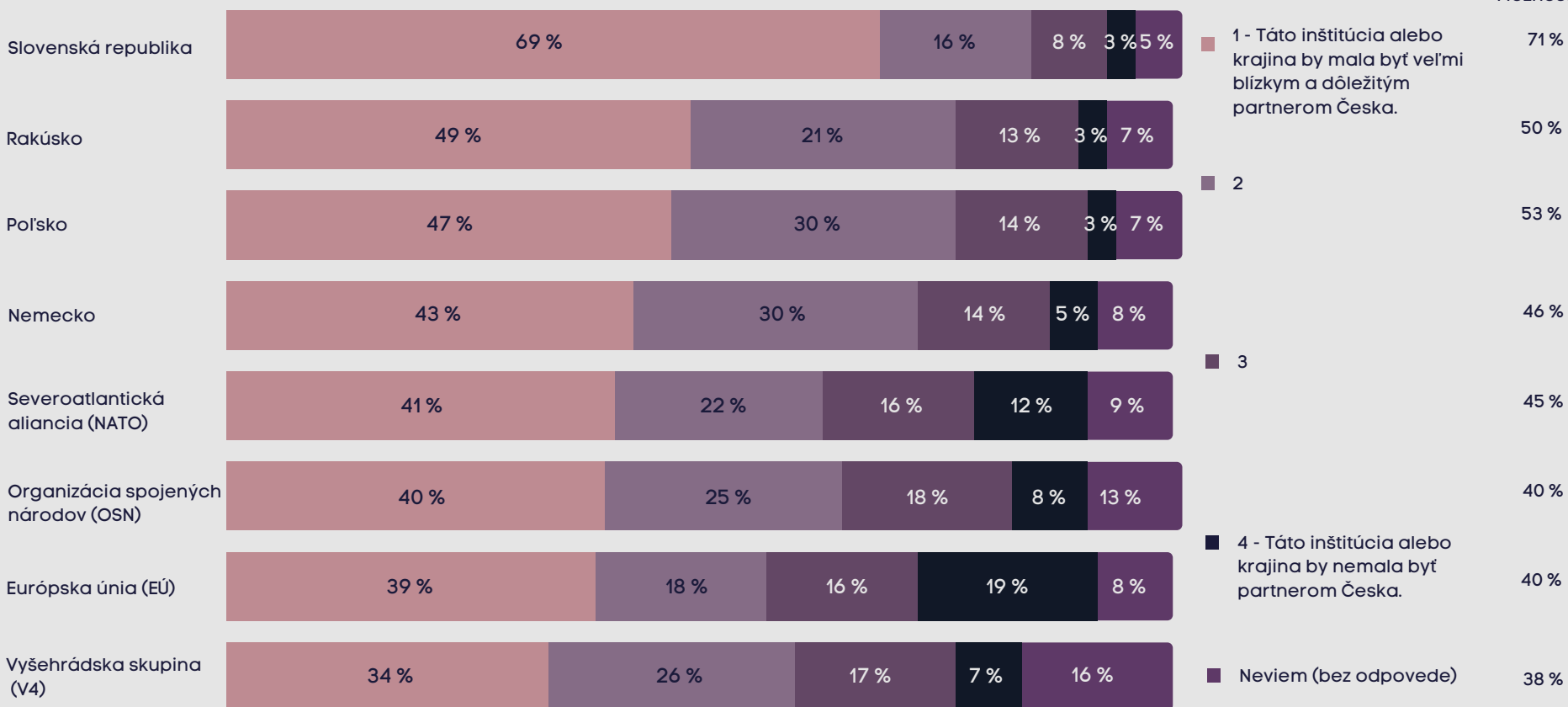
Báza: ČR n = 1061; SR n = 1005; PL n = 1001

Najbližší partneri: český pohľad I.

Prvé štyri priečky obsadili susedné krajiny rovnako ako v predchádzajúcej vlne.

Otázka: Do jaké míry by následující země a mezinárodní instituce podle Vás měly být nejbližším partnerem České republiky?

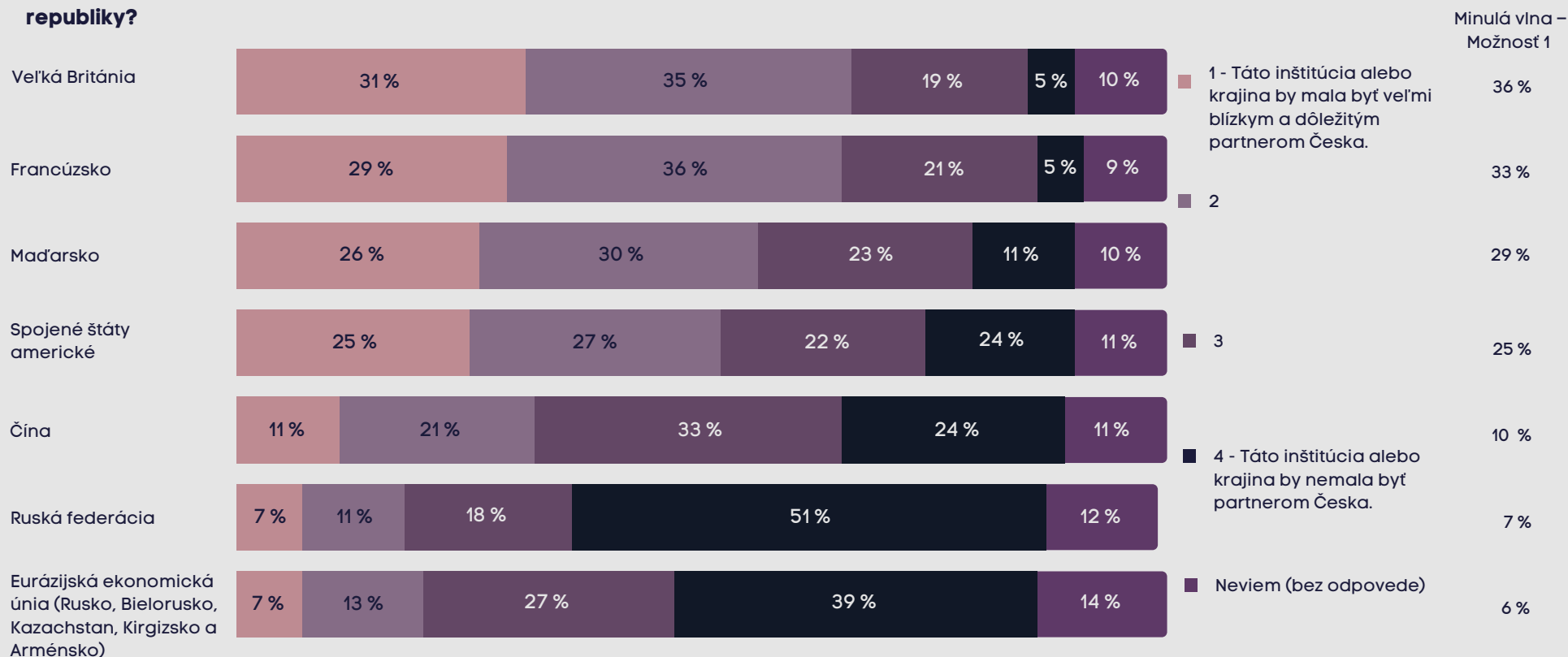
Minulá vlna –
Možnosť 1

Najbližší partneri: český pohľad II.

Rovnako ako v minulej vlne, Ruská federácia, Eurázijská ekonomická únia a Čína sú Čechmi uvádzané najčastejšie ako krajiny, ktoré by nemali byť partnerom ČR. Naopak pribudlo viac ľudí, ktorí si myslia, že by nimi mala byť Veľká Británia, Francúzsko alebo Maďarsko.

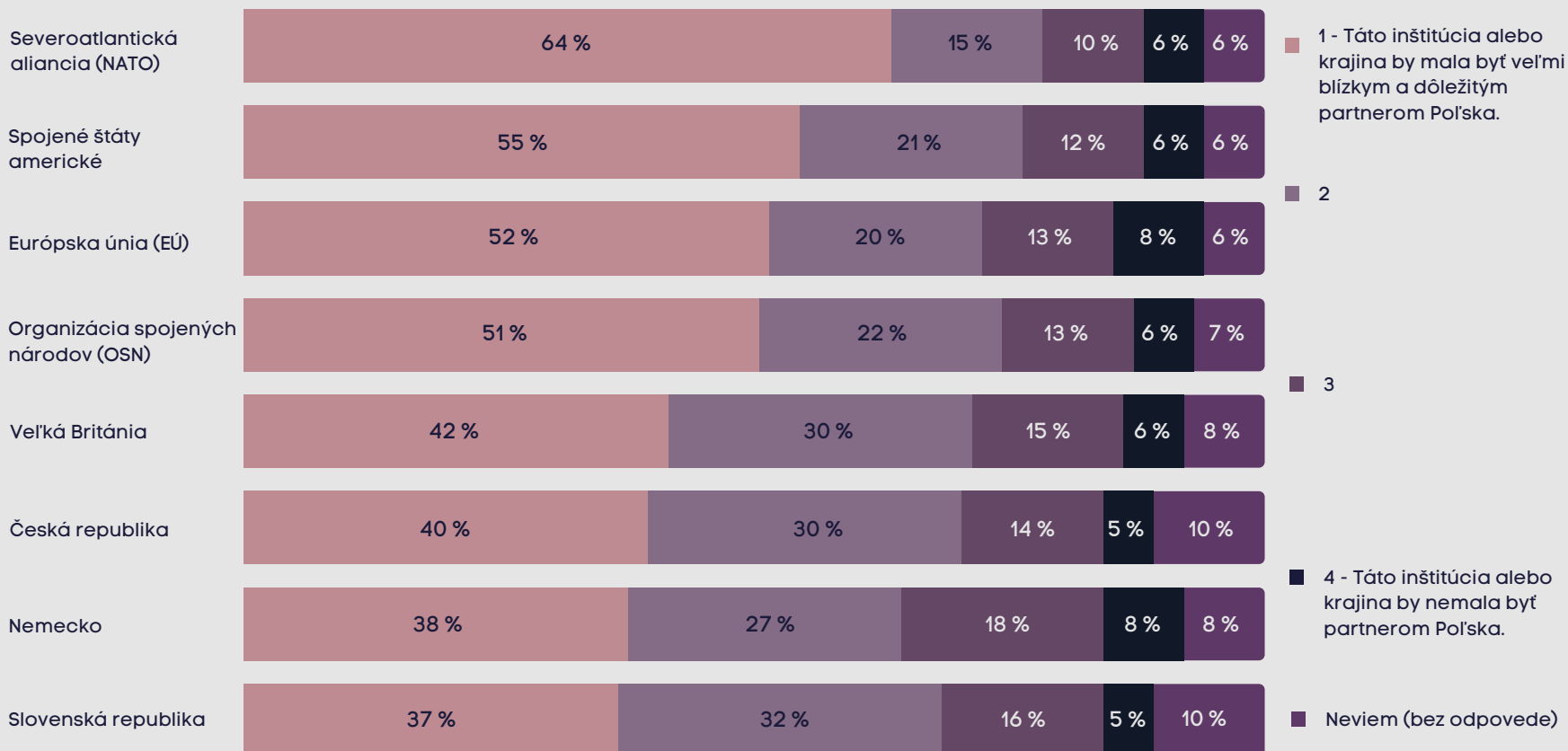
Otázka: Do akej miery by nasledujúce krajiny a medzinárodné inštitúcie podľa Vás mali byť najbližším partnerom Českej republiky?

Najbližší partneri: poľský pohľad I.

Necelé dve tretiny Poliakov si myslia, že najbližším partnerom Poľska by mala byť Severoatlantická aliancia. Viac ako polovica zastáva názor, že by to mali byť Spojené štáty americké, Európska únia alebo Organizácia spojených národov. Štyria z desiatich ľudí si myslia, že partnermi by mali byť Veľká Británia alebo Česká republika.

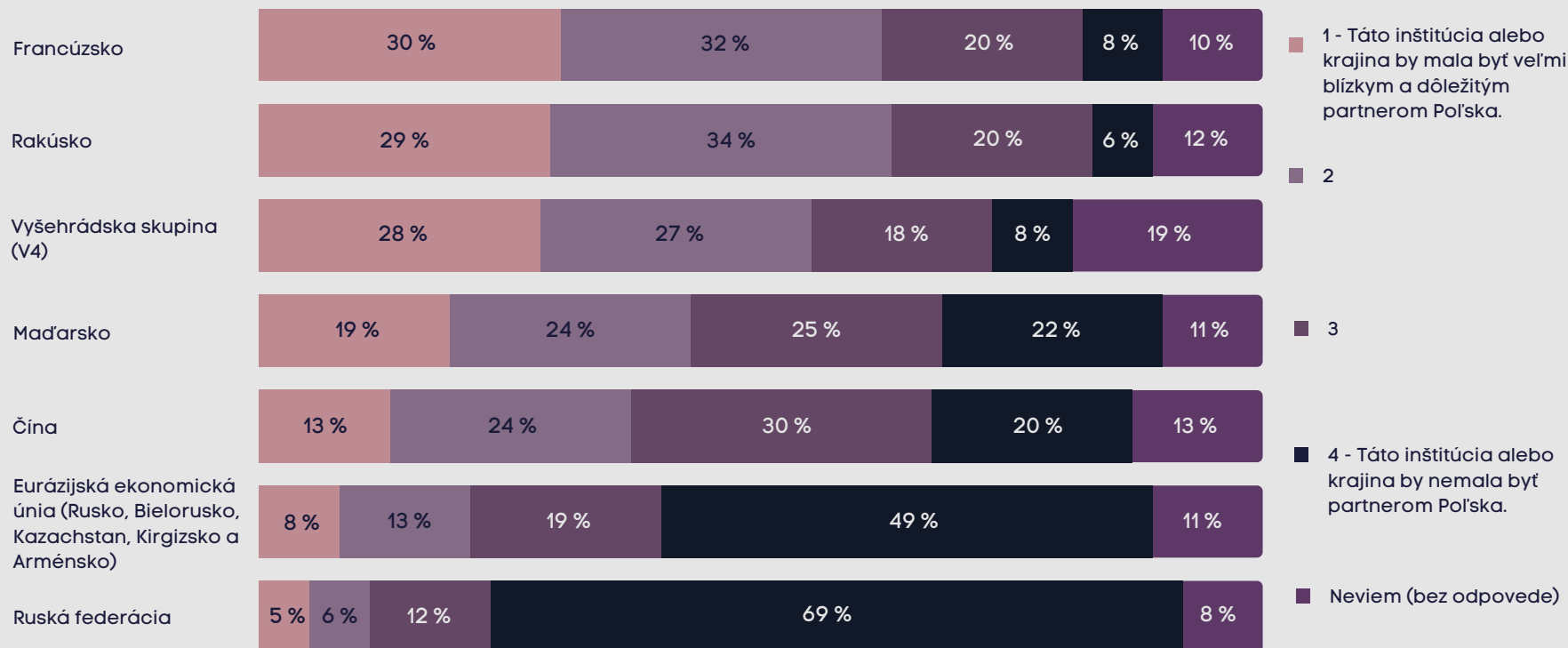
Otázka: Do akej miery by nasledujúce krajiny a medzinárodné inštitúcie podľa Vás mali byť najbližším partnerom Poľska?

Najbližší partneri: poľský pohľad II.

Väčšina Poliakov vyjadruje nesúhlas, že by Ruská federácia mala byť partnerom Poľska. Viac ako dve tretiny nesúhlasia, že by partnerom mala byť Eurázijská ekonomická únia.

Otázka: Do akej miery by nasledujúce krajiny a medzinárodné inštitúcie podľa Vás mali byť najbližším partnerom Poľska?

Metodika výskumu

Veľkosť vzorky	1005 respondentov v SR, 1061 respondentov v ČR, 1001 respondentov v PL
Termín zberu dát	17. 7. – 25. 7. 2023
Metóda zberu dát	dotazníky metódou CASI pomocou online panelov Populace.cz, Populacia.sk a Ipsos Interactive Services Poland
Reprezentativita	reprezentatívna vzorka populácie ČR, SR a PL staršia než 18 rokov (kvótny výber podľa pohlavia, veku, kraju, veľkosti sídla a vzdelania)
Realizátor a zadávateľ	výskum realizuje spoločnosť Ipsos (člen SAVA a SIMAR) exkluzívne pre Univerzitu Karlovu – CEDMO

Táto publikácia zhrňa prácu vybraných fact-checkingových organizácií v rámci CEDMO (AFP, Demagog.sk a Infosecurity.sk) do septembra 2023.

Odkazy na všetky fact-checkové výstupy použité v tejto publikácii nájdete TU.

Za obsah fact-checkingovej časti publikácie je zodpovedný Demagog.cz, kontaktná osoba: Petr Gongala, e-mail: petr.gongala@demagog.cz

Za obsah výskumnej časti publikácie je zodpovedná Univerzita Karlova, kontaktná osoba: Václav Moravec, e-mail: vaclav.moravec@fsv.cuni.cz

Kontaktná osoba CEDMO: Anja Grabovac, e-mail: anja.grabovac@fsv.cuni.cz

UNIVERZITA
KARLOVA

